

Ordblindhed og læsevanskeligheder

Sct. Joseph Søstrenes Skole

Indhold

Definition af ordblindhed.....	3
Definition af læsning.....	3
Tosprogede elever.....	4
Identifikation af ordblindhed og læsevanskeligheder.....	5
Indsatser ved ordblindhed og læsevanskeligheder.....	7
Særligt for ordblinde.....	8
Særlige tiltag og kompenserende hjælpemidler.....	9
Procedurer efter diagnosticering af ordblindhed.....	10
Prøveafleggelse på særlige vilkår.....	11
Fritagelse for fag.....	11
Særligt for ikke ordblinde elever med læsevanskeligheder.....	12

Definition af ordblindhed

Ordblindhed (dysleksi) er en specifik indlæringsvanskelighed af neurobiologisk oprindelse. Dysleksi er kendetegnet ved vanskeligheder med sikker/og eller hurtig ordlæsning, stavevanskeligheder og vanskeligheder med at forbinde de enkelte bogstaver og bogstavfølger med deres konventionelle lyde.

(Lyon, m.fl. 2003; Elbro, 2012)

Definition af læsning

Læsning = afkodning X forståelse

(Elbro, 2012)

Læsning som færdighed er både afhængig af afkodning og sprogforståelse. Der er forskellige kombinationer af læse- og stavevanskeligheder

Afkodning = Kobling af lyd og bogstaver/bogstavfølger

Forståelse = Forståelse af det danske sprog
Inferensdannelse

Normal afkodning + normal sprogforståelse = normal læsning

Normal afkodning + ringe sprogforståelse = forståelsesvanskeligheder

Ringe afkodning + normal sprogforståelse = ordblindhed (dysleksi)

Ringe afkodning + ringe sprogforståelse = sammensatte vanskeligheder

Ud over afkodning og sprogforståelse kan koncentrations- og opmærksomhedsforstyrrelser, ringe udtale og manglende træning påvirke læsningen og læseniveauet.

Tosprogede elever

Tosprogede elever testes og diagnosticeres på lige fod med elever med dansk som modersmål, efter de har modtaget systematisk undervisning i dansk som andetsprog i en periode. Hvis en elev med dansk som andetsprog testes ordblind, vil eleven blive tilbudt et individuelt tilrettelagt undervisningsforløb, der tilgodeser begge læseudfordringer.

Identifikation af ordblindhed og læsevanskeligheder

Som standard følger skolen nedenstående procedure for identifikation af læse/stavevanskeligheder:

	0.kl	1.kl	2.kl	3.kl	4.kl	5.kl	6.kl	7.kl	8.kl	9.kl
Løbende evaluering										
DVO klassescreening										
DVO individuel screening + yderligere test										
Nationale ordblindetest										

Løbende evaluering: Skolen benytter standardiserede test fra 0. klasse med fokus på fonemgenkendelse, bogstavidentifikation, læsning, stavning og sprogforståelse.

DVO screening: I starten af 3. klasse screenes alle elever med nonords-test fra DVO (Dansk Videnscenter for Ordblindhed). Elever, der viser usikker afkodning, testes individuelt i en fuld DVO-test i foråret i 3. klasse. Yderligere test kan være Elsbro's ordlistor, Testbatteriet eller en sprogforståelsestest.

Nationale ordblindetest: Elever, der er testet med DVO samt eventuelle yderligere test, tilbydes test med Den nationale Ordblindetest fra foråret 6. klasse.

Lige så vigtigt det er at fange og identificere ordblindhed, lige så vigtigt er det at kunne udelukke eventuel ordblindhed, så rette undervisning kan tilbydes.

Ved mistanke om andre problematikker end afkodning og læseforståelse vil skolen oftest rådføre sig med fagpersoner på PPR.

Individuelle test vil altid ske i samarbejde med forældre, omsorgspersoner og barnet selv. Der vil altid have været en forudgående samtale om elevens udfordringer, og det tilrådes forældre at få tjekket barnets syn før test.

Testning, der kan lede mod diagnose, er individuel og vil gennemføres af skolens læsevejleder eller fagperson med lignende kompetencer.

Trods skolens fokus på ordblindhed og læsevanskeligheder i de første skoleår sker det, at nogle elever først viser tydelige tegn på ordblindhed i de ældre klasser, når fagene bliver mere teksttunge og læse- og skrivetekster bliver mere komplicerede.

Indsatser ved ordblindhed og læsevanskeligheder

Der er evidens for, at forbyggende og forgribende undervisning kan reducere konsekvenserne af ordblindhed og læsevanskeligheder. Forældrene tilbydes ved mistanke om et barns vanskelighed tidligt i skoleforløbet vejledning og rådgivning. Eleven tilbydes i samarbejde med hjemmet yderligere og supplerende undervisning i eller uden for klassen.

Niveau 1: Eleven differentieres i klassen

Niveau 2: Eleven tilbydes en særlig indsats i eller uden for klassen

Niveau 3: Eleven modtager særligt tilrettelagt støtteundervisning uden for klassen

Ingen elever lærer ens, og ingen særligt tilrettelagte forløb vil ligne hinanden. Skolen tilstræber at tilbyde den enkelt elev den undervisning og undervisningsform, der skønnes bedst for den enkelte.

I alle forløb, hvor der differentieres og tilbydes særlige forløb, er familiens opbakning og opmuntring, hjælp med træning hjemme og samarbejde med skolen nødvendig og udslagsgivende for elevens succes.

Særligt for ordblinde

Diagnosen ordblindhed (dysleksi) må af hensyn til barnets kognitive udvikling først endeligt fastslås i foråret på 3. klassetrin. Har skolen haft mistanke om en mulig ordblindhed i de tidligere klasser, vil forældrene være orienteret, og der vil allerede være iværksat støtte og vejledning.

Før individuel ordblindetest i 3. klasse eller senere

Forældrene indkaldes sammen med barnet til en samtale om læse/stave/skrive-udfordringen, elevens arbejdsvaner, træningsniveau, synstest, ordblindetest, ordblindediagnosen mv.

Selve testen

Forældre og elev ved, hvornår eleven testes, hvad proceduren er og hvem der tester.

Efter test

Forældrene og barnet indkaldes til samtale om resultatet af test. Her udarbejdes en handleplan for det videre forløb.

Det kan være overvældende både for elev og forældre pludselig at stå med diagnosen "Ordblind", hvorfor der lægges god vægt på at tale om og formidle god viden om ordblindhed.

Ordblinde skal have mulighed for at tilegne sig viden, kundskaber og færdigheder på lige fod med klassekammeraterne, og den ordblinde skal støttes i at vide, at ordblindhed intet har med intellekt at gøre. Det kan for nogen være forbundet med skam at være ordblind, hvorfor skolen meget gerne vil inddrage hele klassen i en samtale om ordblindhed, således at den ordblinde og kammeraterne bliver oplyste om den ordblindes udfordringer. Det er meget vigtigt, at den ordblinde selv acceptere udfordringen og mødes med accept og forståelse fra kammerater og omgivelser.

Særlige tiltag og kompenserende hjælpemidler

Vigtige forudsætninger for at en indsats bærer frugt:

- Eleven erkender sin funktionsnedsættelse
- Familien erkender barnets funktionsnedsættelse og støtter barnet i træning og engagerer sig i barnets udfordringer
- Eleven ønsker at arbejde med sin funktionsnedsættelse

Kompenserende it-hjælpemidler kan for ordblinde være nyttige i arbejdet med at tilegne sig viden, kundskaber og færdigheder på lige fod med klassekammeraterne. Programmerne kan til en vis grad kompensere for elevens afkodning (kobling af lyd og bogstav) ved læsning, stavning og skriftligt arbejde.

Det er væsentligt, at eleven trods kompenserende hjælpemidler fortsat undervises i og arbejder med afkodning og grammatik, hvilket vil indgå i en samlet handleplan for eleven.

Formålet med at anvende kompenserende it-hjælpemidler er:

- At eleven kan gennemføre skoleforløbet på lige fod med kammeraterne
- At eleven kan gennemføre folkeskolens afsluttende prøver og fortsætte på en ungdomsuddannelse
- At styrke indlæringspotentialer hos eleven
- At styrke elevens sociale netværk på digitale medier

Som ordblind er det ofte ikke kun det tekniske aspekt af arbejdet med afkodning, der volder problemer. Mange ordblinde trættes voldsomt ved afkodningsarbejdet, da hjernen er på overarbejde. It-hjælpemidler kan i nogen grad afhjælpe det ekstra kognitive arbejde, som den ordblind udfører.

It- hjælpemidler kan være nyttige for:

- Oplæsning af tekst
- Ordforslag i stavearbejdet
- Diktering ved skriftligt arbejde

Procedurer efter diagnosticering af ordblindhed

Når en elev er diagnosticeret ordblind, vil skolen iværksætte følgende:

3.-6. klassetrin

- Eleven undervises i afkodning; dette vil oftest være en fortsættelse af et igangværende forløb.
- Eleven låner en Ipad af skolen med relevante programmer. Denne lånes med hjem i skoleåret og medbringes hver dag i opladet stand i skole. Den afleveres før sommerferien for opdateringer mv. Eleven medbringer selv høretelefoner.
- Eleven undervises i brug af it-hjælpemidlet.
- Eleven tilmeldes NOTA; et digitalt bibliotek.
- Elevens lærere vil blive orienteret om elevens ordblindhed, og de enkelte lærere vil tilrettelægge undervisningen sammen med eleven i situationer, hvor det er påkrævet, at eleven ex skal indtale tekst, have mulighed for en pause, skal have længere tid til en opgave mv.
- Eleven tilknyttes skolens støttecenter og vil have mulighed for individuel vejledning.
- Eleven modtager undervisningsmaterialer elektronisk, så vidt det er muligt.

7.-9. klassetrin – der bygges videre på forløbet i 3.-6. klasse

- Eleven kan tilbydes særskilt undervisningsforløb i afkodning.
- Eleven medbringer sin egen enhed.
- Skolen søger programpakker til elevens enhed.
- Eleven undervises i programmerne.
- Eleven og dennes forældre indkaldes til samtale om tilrettelæggelse af undervisning, der sigter mod afgangseksamen på særlige vilkår.
- Eleven vil i samarbejde med forældre, skole og UU-vejleder lægge en strategi, så overgang til ungdomsuddannelse sker så glidningsfrit som muligt.

For alle elever gælder det, at fastlagte procedurer justeres i forhold til individuelle muligheder og behov.

Prøveaflæggelse på særlige vilkår

Elever med ordblindhed tilbydes at aflægge prøver på særlige vilkår. Der sker ikke ændringer i prøvens faglige niveau. De særlige vilkår omfatter oftest oplæsningsmulighed, stavehjælp, ekstra tid og evt. indtaling. Der vil ikke stå i prøveresultatet, at eleven har aflagt prøve på særlige vilkår. Eleven skal i hverdagen have arbejdet løbende med it-kompenserende hjælpemidler, ekstra tid og indtaling, hvis det benyttes ved prøve.

Fritagelse for fag

Elever med ordblindhed fritages ikke for fag grundet diagnosen ordblindhed.

Fakta om ordblindhed

Ordblindhed er en et skjult handicap, der kan få fatale følger for den ordblinde, hvis der ikke arbejdes professionelt og målrettet med ordblindheden. Ordblindhed kan ikke fjernes, men de fleste ordblinde kan med den rigtige undervisning, arbejdsindsats og støtte fra de nære omgivelser minimere konsekvenserne af ordblindhed.

Tegn på ordblindhed kan være:

- Vanskeligheder med talesproget
- Ringe interesse for bogstaver
- Vanskeligheder med at rime
- Vanskeligheder med stavning og genkendelse af ord

Fakta

- Mellem 5-7% af befolkningen skønnes ordblinde
- Ordblindhed har intet med begavelse at gøre
- Ordblindhed er op til 60% arveligt
- Ordblindhed er en dynamisk diagnose

Særligt for ikke ordblinde elever med læsevanskeligheder

En elev med læse/stavevanskeligheder vil oftest blive testet med en ordblindetest for at udelukke ordblindhed. Man kan godt have en usikker fonologisk afkodning, uden at man diagnosticeres ordblind.

Der kan være mange årsager til, at afkodningen er ringe: Problemer med at høre lyde eller lydrækkefølger, ringe udtale, opmærksomhedsproblematikker, manglende træning mv.

Ved forståelsesproblematikker fokuseres der på elevens evne til at danne inferenser og indre forestillingsbilleder, elevens almene viden og nysgerrighed.

Skolen vil altid bestræbe sig på at afdække en elevs læsevanskelighed for derefter at kunne iværksætte yderligere tiltag. Disse tiltag fungerer kun optimalt, når elev, hjem og skole arbejder tæt sammen i en tillidsfuld relation.

En elev med læsevanskeligheder må ikke tilbydes kompenserende it-hjælpemidler ved prøveafholdelse, men der kan i de fleste tilfælde opnås rigtig gode resultater, hvis eleven differentieres og/eller kompenseres på anden vis i dagligdagen. Det kan være hjælp til strukturering af en tekst eller opgave, indarbejdelse af en særlig arbejdsform, indlæggelse af "hjernepauser", motoriske læringsredskaber mv. Ofte skal man et spadestik dybere, for at kunne afdække en usikker læsning, hvorfor skolen vil arbejde tæt sammen med elev og forældre for at hjælpe eleven bedst muligt.